

СТУДЕНТТЕРДИН АДЕП-АХЛАКДЫК ТАРБИЯСЫН ӨНҮКТҮРҮҮ

Усенова Назира Туратбековна, магистр, ага окутуучу, ОшМУ

Алибаев Алмазбек Назирдинович, магистр, ага окутуучу, ОшМУ

Аннотация: Азыркы учурда, орто кесиптик билим берүүнүн федералдык мамлекеттик билим берүү стандарттарына ылайык, академиялык дисциплиналардын жана кесиптик модулдардын мазмуну кесиптик компетенцияларды - билимдерди жана көндүмдөрдү гана эмес, ошондой эле жалпы - тандалган кесиптин социалдык маанисин түшүнүүнү калыптандырууну карайт, коллективде иштөө, кесиптештер менен эффективдүү баарлашуу, тарыхый мурастарга жана маданий баалуулуктарга аяр мамиле жасоо, социалдык, маданий жана диний айырмачылыктарды сыйлоо, сергек жашоо образын сактоо, кызматкердин кесиптик имиджинин ажырагыс бөлүгү катары руханий жактан өнүктүрүү.

Ачкыч сөздөр: адеп-ахлак, биримдик, коом, мурас, руханий, студент, тарбия.

РАЗВИТИЕ ДУХОВНОГО И НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ

Усенова Назира Туратбековна, магистр, старший преподаватель, ОшГУ

Алибаев Алмазбек Назирдинович, магистр, старший преподаватель, ОшГУ

Аннотация: В настоящее время в соответствии с федеральными государственными образовательными стандартами среднего профессионального образования содержание учебных дисциплин и профессиональных модулей предусматривает формирование профессиональных компетенций - не только знаний и умений, но и понимания социальной значимости избранной профессии. , работа в команде, эффективное общение с коллегами, уважение к историческому наследию и культурным ценностям, уважение к социальным, культурным и религиозным различиям, ведение здорового образа жизни, духовное развитие как неотъемлемая часть профессионального имиджа работника.

Ключевые слова: нравственность, единство, общество, наследие, духовность, ученик, воспитание.

DEVELOPMENT OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF STUDENTS

Usenova Nazira Turatbekovna, Master, Senior Lecturer, Osh State University

Alibaev Almazbek Nazirdinovich, Master, Senior Lecturer, Osh State University

Annotation: Currently, in accordance with the federal state educational standards of secondary vocational education, the content of academic disciplines and vocational modules provides for the formation of professional competencies - not only knowledge and skills, but also an understanding of the social significance of the chosen profession. , teamwork, effective communication with colleagues, respect for historical heritage and cultural values, respect for social, cultural and religious differences, maintaining a healthy lifestyle, spiritual development as an integral part of the professional image of the employee.

Keywords: morality, unity, society, heritage, spirituality, student, upbringing.

Киришүү. Коомдун руханий жана адеп-ахлактык биримдигинде билим берүү негизги ролду ойнойт. Жеке баалуулуктар, албетте, биринчи кезекте үй-бүлөдө калыптанат. Бирок инсандын эң системалуу, ырааттуу жана терең руханий-адептик өнүгүүсү жана тарбиясы билим берүү тармагында ишке ашат. Руханийлик, адептүүлүк – адамдын эң негизги, негизги өзгөчөлүгү. Руханият инсандын тандап алган максаттарына умтулуусу, аң-сезимге мүнөздүү баалуулук катары аныкталат. Мораль – адамдардын бири-бирине жана коомго карата жүрүм-турумунун жалпы принциптеринин жана нормаларынын жыйындысы. Алар чогуу инсандын негизин түзөт.

Рухий-адептик тарбия жалпысынан адеп-ахлактык аң-сезимди максаттуу калыптандыруу, адеп-ахлактык сезимдерди өнүктүрүү жана адеп-ахлактык жүрүм-турумдун көндүмдөрү менен адаттарын өнүктүрүү болуп саналат. Адеп-ахлактык тарбия адамга адеп-ахлактык аң-сезимди калыптандыруу, адеп-ахлактык сезимдерин өнүктүрүү жана адеп-ахлактык жүрүм-турумдун көндүмдөрү менен жөндөмдөрүн өнүктүрүү максатында ага уюшкан, максаттуу таасир көрсөтүүнү камтыйт.

Изилдөөнүн материалы жана методдору. Жаштар коллективинде адеп-ахлактык тарбия бардык окуучуларга карата гана эмес, жеке формада да жүргүзүлөт. Негизинен окуучулардын тобуна, коллективдуу ишти уюштурууга токтолуп, мугалимдер жана тарбиячылар ар бир окуучунун кулк-мүнөзүнүн өзгөчөлүктөрүн, анын нравалык тарбиясынын деңгээлин эске алышат. Жеке тарбиялык иштер тар-типсиз, журуш тартибин бузгандар менен гана эмес, башка бардык еспурумдер жана уландар менен да жүргүзүлөт. Адеп-ахлактык тарбиялоо процессинде сыйлоо жана жазалоо кеңири колдонулат. Алар студенттердин оң жана терс жоруктарын жана аракеттерин айыптоо үчүн кызмат кылат. Алар билгичтик менен колдонулса, окуучулардын позитивдүү аракеттерине түрткү болуп, терс жүрүм-турумдун алдын алууга жана жоюуга жардам берет. Адеп-ахлактык тарбиялоодо тарбиялык таасирдин ар кандай ыкмалары колдонулат, аларга төмөнкүлөр кирет: - талап, өтүнүч, эскертме, - заказ, бир иш-аракеттен экинчисине өтүү, - окуучулар үчүн кызыктуу перспективаларды түзүү ж.б.

Негизги жыйынтыктарын талкулоо. Адеп-ахлактык тарбиялоо процессинде өзүн өзү тарбиялоо, максаттары, мазмуну, ыкмалары эң маанилүү орунду ээлейт. Адеп-ахлактык тарбиянын методдору бири-бири менен тыгыз байланышта жана бири-бирин толуктап турат. Ындыруу, башкача айтканда, билимдүү адамдын аң-сезимине, сезимине таасир этүү көнүгүүлөр менен бекемделет. Оң сапаттарды калыптандыруу менен бир убакта карама-каршы терс сапаттарга туруктуу каршы туруу тарбияланат. Ынандыруу менен машыгуунун айкалышы аң-сезим менен жүрүм-турумдун биримдигине шарт түзөт. Бирок өсүп келе жаткан муундарга адеп-ахлактык тарбия берүүнүн татаал процессинде ар кандай себептерден улам алдыга коюлган педагогикалык максаттарга дароо жетүү дайыма эле мүмкүн боло бербейт, коомдун нормаларынан жана талаптарынан айрым четтөөлөр ар кандай себептерден улам байкалат. жеке студенттер. Бул четтөөлөр туруктуу адатка айланып кетпей, калыптанып калган инсандык сапаттарга айланбаса, аларды оңдоо оңой, мында ушул максатты көздөгөн ата-энелердин жана мугалимдердин тарбиялык таасирлери тарбиялык иштердин элементтери катары иштейт.

Адамдын моралдык сапаттары тыгыз байланышта калыптанат, өнүгөт жана көрүнөт. Позитивдүү адеп-ахлактык сапаттарды калыптандыруу менен, адеп-ахлактык тарбия берүүнүн азыркы системасы ошол эле учурда адеп-ахлак жаатындагы туура эмес көз караштарды жана идеяларды, зыяндуу көндүмдөрдү жана жүрүм-турум адаттарын жеңет. Адеп-ахлактык түшүнүктөр жөн эле жаттап тим болбостон, терең түшүнүп, адеп-ахлактык ынанымга айланганда гана иш-аракеттин жол көрсөткүчүнө айланат. Мындай ишенимдердин жана моралдык жүрүм-турумдун туруктуу адаттарынын болушу адамдын адеп-ахлактык жактан тарбияланганын, анын моралдык жактан жетилгендигин күбөлөндүрөт. Туруктуу моралдык сапаттарда камтылган моралдык аң-сезимдин, моралдык сезимдердин жана адеп-ахлактык жүрүм-турумдун биримдиги тарбиялоо

процесси менен инсандын адеп-ахлактык өнүгүүсүнүн ортосундагы шайкештиктин эң маанилүү көрсөткүчү болуп саналат. Ата-эне менен мугалимдердин тарбия иштериндеги кайдыгерлигинен, каталарынан, жараксыз чөйрөнүн таасиринен, айрым өспүрүмдөрдүн жана уландардын педагогикалык кайдыгерлиги туруктуу жана коомго жат мүнөзгө ээ болгондо, кайра тарбиялоо өз алдынча психологиялык-педагогикалык милдет катары чыга баштайт. Аны чечүү атайын психологиялык-педагогикалык чараларды колдонууну жана аларды ишке ашыруу үчүн өзгөчө шарттарды түзүүнү талап кылат. Ошентип, окуучулардын чоңдор жана теңтуштары менен коллективдеги жана башка чөйрөдөгү бардык мамилелери аларда адеп-ахлактык сапаттардын үлгүсүн камтыгандай уюштурулушу керек, аларды окуучулар өздөштүрүшү керек: - жарандыгы, - патриоттук, - коллективизм, - тырышчаактык, - идеология, - өз ара жардамдашуу ж.б.

Бул сапаттар ар дайым адамдарга болгон адеп-ахлактык мамиленин маңызын, ар бир аракетинди башкаларга кандай таасир этээрин, адамдарга пайда алып келеби же зыян келтиребди деген көз караштан көрө билүүсүн камтыйт. Бул жагынан алып караганда, окуучуларды өз аракеттеринин кесепеттерин эске алуу жөндөмүнө тарбиялоо өтө маанилүү.

Идеалдар өспүрүм куракта бардык адеп-ахлактык өнүгүү үчүн эң чоң мааниге ээ. Алардын бул доордо калыптанышы адамдардын адеп-ахлактык сапаттарына, алардын иш-аракеттерине, бири-бири менен болгон мамилесине түздөн-түз кызыгуу менен байланыштуу, бул өзгөчө бул куракка мүнөздүү. Позитивдүү моралдык идеалдардын болушу аны ишке ашыруунун зарыл, ал тургай чечүүчү шарты болуп саналат.

Рационалдуу факторду колдонууда руханий-адептик потенциалды калыптандыруу жана өнүктүрүү бир нече жол менен ишке ашырылат:

- студенттерди искусство, живопись, музыка, театр, ошондой эле чыгармачылыктын ар кандай түрлөрү менен тааныштыруу аркылуу;
- күнүмдүк турмушта жаштардын образдуу-эмоционалдык чөйрөсүн өнүктүрүү аркылуу. Ошол эле учурда адамдын тышкы чөйрө менен гармониясы муктаждыктардын, интеллектуалдык, сезимдик-эрткүү жана мотивациялык чөйрөлөрдүн,
- инсандын социалдык маанилүү сапаттарын, коммуникативдик касиеттерин тездетилген өнүктүрүүгө дем берүү аркылуу;
- инсандык, инсандар аралык психологиялык комфортту түзүү аркылуу;
- окуу дисциплиналарын өздөштүрүү учурунда студент алган билимдердин, көндүмдөрдүн жана көндүмдөрдүн өнүгүү деңгээлин баалоо жана өзүн өзү баалоо аркылуу.

Балдар жана кыздар орто атайын окуу жайларына жетишээрлик жетилген, көбүнчө моралдык жактан калыптанган адамдар катары келишет. Аларга ансыз да мунездуу болгон моралдык ынанымдар жана сапаттар уй-буленун, мектепке чейинки жана мектептен тышкаркы мекемелердин, жалпы билим беруучу мектептердин таасири астында калыптанган. Кичинекей кезинен баштап азыркы жаштар массалык маалымат каражаттарынын, искусство дүйнөсүнүн күчтүү таасиринде. Демек, орто мектеп биринчи эмес жана окуучуну жалгыз тарбиялабайт. Ал инсандын нравалык калыптанышына гана байланышат. КББ мекемелери белгилүү бир ишмердүүлүк тармагындагы адистерди гана даярдабастан, студенттердин жарандык сапаттарын да калыптандырат. Жаран – бул бүткүл коомдун кызыкчылыгына көтөрүлө алган, өзүнүн жарандык укуктарын гана эмес, коомдун мыйзамдарына баш ийүүнү да билген адептүү адам.

Руханият деген эмне? Кемчиликсиздиктин синтези, рухтун жаңы бийиктикке умтулуусу. Кудайга баруучу жол - дейт дин кызматкерлери, Даанышман жөнөкөй жооп берет - өзүңө карай жол, Акын менен сүрөтчү түрткү берет - илхам, Ырчы жана композитор - жандын ыры, Саясатчы – абийир, физик – ынаным, Жана алардын баары өз жолу менен жакшы.

Руханият – чыгармачылыктын башталышы,
 Жогоруга умтулган жандын учуусу,
 Анда шыңгырган ыр угулду
 Космикалык гармония сап.
 Руханияттын постулаттары жок,
 Ал Ыйык Рухка ээ,
 Аны менен гана биз байбыз.

Инсандын руханий-адептик тарбиясы үчүн социалдык шарттар, биологиялык факторлор, уюшулбаган коммуникация чоң мааниге ээ, бирок бул жерде педагогикалык, инсанга багытталган өз ара аракеттенүү чечүүчү роль ойнойт, анткени ал эң маанилүү жана башкарылуучу. Ошол эле учурда сырткы таасирлер, эреже катары, жаштардын жеке реакциясын пайда кылбайт, алар үчүн ички таасир – мугалимдин инсандыгынын таасири, билимдин байлыгы маанилүүрөөк экенин эстен чыгарбоо керек. анын рухий дүйнөсү. Жаштарды руханий-адептик жактан тарбиялоодо мугалимдин эффективдүү ишмердүүлүгүнүн шарттары анын инсандык сапаттарын жана кесиптик чеберчилигин камтыйт.

Рухий-адептик тарбиялоо процессин натыйжалуу ишке ашыруу үчүн зарыл болгон жеке сапаттар болуп төмөнкүлөр саналат:

- адеп-ахлактык жана эрктүүлүк сапаттар: руханий-адептик тарбиялоо милдеттерин ишке ашырууда максатка умтулуу, ынанымдарында бекемдик жана ар кандай кырдаалда аларды коргой билүү, өжөрлүк жана талап коюуда ырааттуулук, адилеттүүлүк, кыраакылык, токтоолук жана өзүн өзү кармай билүү көрүнүшү катары. экстремалдык кырдаалдарда адеп-ахлактык жүрүм-турумдун туруктуулугунун;
- эмоционалдык жана моралдык сапаттар: сезимталдык, эмоционалдык жоопкердүүлүк, педагогикалык такт, чыдамкайлык, моралдык кырдаалдын тышкы көрүнүштөрүнүн жана инсандык көрсөтмөлөрдүн адекваттуулугу, жандуу жана энергия, достук, кадыр-барк;
- дүйнө тааным сапаттары: балдарга болгон сүйүү, мекенчилдик, гуманизм.

Колледжибиздин ынтымактуу профессордук-окутуучулар жамааты студенттерде төмөнкү сапаттарды өнүктүрүүгө умтулат:

- моралдык сезимдер (милдет, ишеним, абийир, жоопкерчилик, патриоттуулук, жарандык);
- моралдык мүнөз (ырайымдуулук, сабырдуулук);
- моралдык позиция (жакшы менен жаманды ажырата билүү, жан аябас сүйүүнүн көрүнүшү);
- моралдык жүрүм-турум (адамдарга, өз мекенине кызмат кылууга даяр болуу).

Биздин колледжде студенттерди руханий-адептик жактан тарбиялоонун негизги формалары болуп төмөнкүлөр саналат: чыгармачыл инсандар менен жолугушуулар, класстык сааттар жана ушул темаларда баарлашуулар; музейлерге, көргөзмөлөргө жана башка тарыхый жана эсте каларлык жерлерге баруу; фильмдерди көрүү; окуучулардын ышкыбоздук спектаклдерге катышуусу; жеке баарлашуулар, психологиялык тренингдер; студенттерди колледждин коомдук турмушуна тартуу ж.б.

Рухий-адептик тарбиялоо боюнча иштин натыйжалуулугу анын ырааттуулугуна, инсанга үй-бүлөдө, окуу жайда, өндүрүштө, заманбап маалымат каражаттарында, ошондой эле өзүн-өзү тарбиялоодо жана өзүн өзү тарбиялоодо максаттуу моралдык таасиринен көз каранды болот.

«Адеп-ахлак – бул коомдо адам үчүн зарыл болгон жүрүм-турумду, руханий жана рухий сапаттарды аныктоочу эрежелер, ошондой эле бул эрежелерди, жүрүм-турумду ишке ашыруу «И.С. Маренко: «Адеп-ахлак инсандын ажырагыс бөлүгү, анын жүрүм-турумдун колдонуудагы нормаларына, эрежелерине, принциптерине ыктыярдуу түрдө баш ийүүсүн камсыз кылуучу. Алар Ата Мекенге, коомго, коллективге, жеке адамдарга, өзүнө, эмгекке ж.б. Дал бул сөзгө бир нече түшүнүктөрдү берген, алардын бири «моралдык» денелик, напсийликке карама-каршы келет жана аны рухий, акыл-эске теңейт, рухий

жашоонун жарымына тиешелүү, акылга карама-каршы, бирок аны менен рухий принцип: «чындык акылга жана жалганга таандык; адептүүлүккө – жакшылык менен жамандык»; "моралдык" түшүнүгүнүн экинчи аныктамасы боюнча «Жакшы мүнөз, адептүү, жүрүм-туруму жакшы; абийир менен, чындыктын мыйзамдары менен, адамдын ар-намысы менен, чынчыл жана таза жүрөктүү жарандын милдети менен макул болуу. Дал мындай деп жазган: «Бардык жан аябастык – бул адеп-ахлак, жакшы адеп-ахлак, эрдик. Христиан ишеними өзүнө кирет? жогорку адептуулуктун эрежелери. Биздин өлкөдө адеп-ахлак жарандык адеп-ахлактан жогору турат: биринчиси мыйзамдарды так сактоону гана талап кылса, экинчиси абийир менен Кудайды сот кылып коёт. Ошентип, «моралдык», В.И. Дал Христиан адеп-ахлак мыйзамдарына негизделген адамдын рухий жандыгы болуп саналат. Коджаспирова А.Ю. өзүнүн «Педагогика сөздүгүндө» бул түшүнүккө төмөнкүчө түшүндүрмө берет: «Адеп-ахлак – 1. коомдук аң-сезимдин өзгөчө формасы жана коомдук мамилелердин бир түрү, адамдардын коомдогу иш-аракеттерин нормалардын жардамы менен жөнгө салуунун негизги жолдорунун бири. Жөнөкөй нормалардан жана салттардан айырмаланып, адеп-ахлак нормалары жакшылык менен жамандыктын, тууралыктын, адилеттиктин ж.б. идеалдар түрүндө негизделет; 2. гуманисттик баалуулуктарга негизделген адамдын ички укуктарынын системасы: боорукердик, улууларды сыйлоо, адилеттүүлүк, адептүүлүк, чынчылдык, боорукердик, жардам берүүгө даяр болуу. Педагогикалык энциклопедиялык сөздүктө бул түшүнүктүн төмөнкүдөй чечмелөөсү берилген: «Адеп-ахлак, эреже катары, адеп-ахлак термининин синоними катары колдонулуучу термин, азыраак – этика. Грек тилиндеги “этика”, латынча “мораль” деген түшүнүктөр сыяктуу эле орусча “Н. этимологиялык жактан «жаратылыш» (каарман) сөзүнө барып, лексикалык жактан Орус академиясынын сөздүгүндө (1793) бекитилген. Демек, “адеп-ахлак” – бул оң руханий жана руханий сапаттарды билүү, кабыл алуу жана ишке ашыруу. Тарбия – инсанды максаттуу калыптандыруу процесси. Бул тарбиячылар менен окуучулардын атайын уюштурулган, башкарылуучу жана башкарылуучу өз ара аракети, анын түпкү максаты коомго керектүү жана пайдалуу инсанды калыптандыруу болуп саналат. Сөздүктө «билим» деген сөз «коомдук-тарыхый тажрыйбаны жаңы муундарга өткөрүп берүү иши; адамдын аң-сезимине жана жүрүм-турумуна аны өнүктүрүү, коомдук турмушка жана эмгекке даярдоо үчүн шарттарды камсыз кылуучу белгилүү бир көз караштарды, түшүнүктөрдү, принциптерди, баалуулук багыттарын калыптандыруу максатында системалуу жана максаттуу таасир көрсөтүү. В.А. Сухомлинский билим берүү – бул баланы билим, көндүм, тажрыйба менен акырындык менен байытуу, бул акыл-эсин өнүктүрүү жана жакшылык менен жамандыкка көз карашын калыптандыруу, коомдо кабыл алынган адеп-ахлактык принциптерге каршы келген бардык нерселер менен күрөшүүгө даярдоо деп белгилеген. . Аныктама боюнча, В.А. Сухомлинский, адеп-ахлактык тарбиялоо процессинин маңызы адеп-ахлак идеялары ар бир тарбиялануучунун менчигине айланып, жүрүм-турум нормаларына жана эрежелерине айланат. В.А.нын нравалык тарбиясынын негизги мазмуну. Сухомлинский адамдык идеялуулук, гуманизм, атуулдук, жоопкерчилик, эмгекчилдик, асылдык жана өзүн башкара билүү сыяктуу сапаттарды калыптандырууну караган. Жазуучу жана мугалим С. Соловейчик мындай деп жазат: «Тарбия — бул адептүү жашоого үйрөтүү, башкача айтканда, адеп-ахлактык каражаттарды окутуу. Балдарды тарбиялоодо, биз аларды өз каражаты менен максаттарына жетүү үчүн - моралдык гана каражаттарды колдонууга үйрөтөбүз. Адеп-ахлак («кимдин эсебинен?» деген суроо менен аныкталат) адам үчүн мүмкүн болуучу иш-аракеттердин жана иштердин төмөнкү чегин көрсөтөт; моралдын талаптарын атка-рууга болбойт. Адеп-ахлак – бул абийир уруксат берген чек. Ал эми жогорку чек жок, жогору карай - руханият, чексиз... Адамда башка адам үчүн кыйынчылыктар менен байланышкан тандоолордон башка бардык тандоолор бар... Адеп-ахлактык тарбия болот - бала өзүнүн эрежелерин кабыл алат. аны курчап турган чөйрөдөн маданияттуу жүрүм-турум, ата-энесинен үлгү алуу ... Адеп-ахлак болот, руханийлик

дээрлик сөзсүз болот; адеп-ахлак болбойт - эч нерсе болбойт, тарбия болбойт. Ошентип, тарбия өз алдынча баланы жалпы адамзаттык баалуулуктар менен тааныштырууну, балада адеп-ахлактык мамилелердин жана коммуникациялардын тажрыйбасын түзөрүн, алар ишмердүүлүктө көмөктөшүү жана кызматташуу, башканын позициясын түшүнүү жана кабыл алуу жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлөт, иш-аракеттерди жана дүйнө менен мамилелерди шайкеш келтирүү зарылчылыгы, маданиятка, туулган жерлерге берилгендик. Адеп-ахлактык осуяттар адамды өзүнө сырттан кароого үйрөтөт жана өзүн жана башкаларды урматтоо сезимин өстүрөт. Этиканы этикеттен бөлүп кароо, экинчисинин ролун баалабай коюу чоң жаңылыштык болот. Адептүү, адептүү жүрүм-турум, жакшы жүрүм-турум, тарбия, маданият (к. Культура жүрүм-турум), адептүүлүк деп атоого болбойт, бирок анын зарыл компоненти. Көптөгөн улуу мугалимдер адеп-ахлактык тарбияга чоң маани беришкен. Балдарды адеп-ахлактык жактан тарбиялоо, Аристотелдин пикири боюнча, адеп-ахлактык иш-аракеттерди жүзөгө ашырууга негизделет - каалаган иш-аракеттерди тез-тез кайталоо, мында чектен чыгуулар болбошу керек, тескерисинче, алар ойлуу жана орточо болушу керек. Я.Анын көрсөтмөлөрү. Адеп-ахлактык тарбия жаатында Я.Коменскийдин диний негизи болгон. Балдарды жаш кезинен эле активдүүлүккө, чынчылдыкка, кайраттуулукка, тыкандыкка, сылык-сыпаа болууга, улууларды урматтоого умтулууга тарбиялоону кеңеш кылган. Балдардын адеп-ахлактык баалуулуктарын калыптандырууга анын педагогикасында чоң маани берген К.Д. Ушинский. Адеп-ахлактык тарбия, анын пикири боюнча, балдарды акыл-эс жана эмгекке тарбиялоо менен ажырагыс байланышта болууга тийиш. «Тарбиядагы адеп-ахлактык элемент жөнүндө» деген макаласында: «Албетте, акыл-эсти тарбиялоо жана анын билимин байытуу көп пайда алып келет, бирок, тилекке каршы, мен ботаникалык же зоологиялык билимге ишенбейм... Гогольдун мэрин чынчыл чиновник кыла алмак, эгер Павел Иванович Чичиков органикалык химиянын же саясий экономиянын бардык сырларына киришсе, ал ошол бойдон, коомго өтө зыяндуу, шылуун бойдон калмак деп толук ишенем.... адеп-ахлак илимдин жана психикалык өнүгүүнүн зарыл натыйжасы эмес экендигине, биз дагы ынанарбыз ... адеп-ахлактык таасир тарбиялоонун негизги милдети, жалпы эле акыл-эсти өнүктүрүү, башты билимге толтуруудан алда канча маанилүү .. «Мен Л.Н.нын нравалык тарбиясын жогору бааладым. Толстой: «Адам билиши керек болгон бардык илимдердин ичинен эң негизгиси, мүмкүн болушунча жамандыкты аз кылып, мүмкүн болушунча жакшылык менен кантип жашоо керек деген илим». Чет элдик мугалимдер адеп-ахлактык тарбияга башкача көз карашта болушкан Анын эмгегинде Психоанализ боюнча жаңы киришүү лекциялары. Фрейд адамдагы бардык нерсе аң-сезимсиз принцип – инстинкт, тукум куучулук менен аныкталат деп жазат. Жаныбарлар менен адамдардын психикасын байланыштырган аң-сезимсиздик... Бул тыянакка таянып, ал билим эч нерсени өзгөртүүгө алсыз деп эсептейт. Бирок Фрейд үчүн адам сезимтал, сексуалдык жандык жана адеп-ахлак анын жашоосунда чечүүчү ролду ойнобойт. Бул теория боюнча баланын жүрүм-туруму сырдуу жана терең мутациялык, башкарылгыс процесстер менен жөнгө салынат, ошондуктан моралдык жөнгө салууга жана өзүн-өзү жөнгө салууга дуушар болбойт. «Бихевиоризмдин негизги өкүлү Б.Скиннер адам өзүнүн иш-аракетине мотивдер жана максаттар менен ортомчу болбойт, ал эми адамдын жүрүм-туруму социалдык чөйрө тарабынан башкарылат деп эсептейт. Натыйжада, иш-аракеттер инсан үчүн өзүнүн моралдык маанисин жоготот, анткени бааны өзү эмес, сырткы чөйрө берет... Б.Скиннер адам машина сыяктуу катуу мыйзамдарга баш ийет деп ырастайт. «Дж.Дьюинин көз караштарынын негизинде бул багытты [«прогрессивдүү жол»] Л.Кольберг иштеп чыгууда... Анын позициясы коомдун прогрессин жана инсандын өнүгүүсүн аныктоо идеясына негизделген. Демек, ал адамдын адеп-ахлактык жактан өнүгүшүнө дем берүү менен бирге, бул кандайдыр бир конкреттүү мазмунга салым кошуунун дегеле зарылчылыгы жок деп эсептейт... Л.Колберг билим берүүнү ишке ашыруу – окуучуларга адеп-ахлактык тарбия бере турган шарттарды түзүү деп эсептейт.

кемчиликсиздик. Бирок, эмне үчүн бир адам адептүү, экинчиси адептүү эмес экенин түшүнүү керек. Адамды адептүү иш кылууга эмне түрткү берет? Анын аң-сезими, ишеними жана өнүккөн адаты. ...

Тыянак. Адеп-ахлактык ынанымдар туура жана баалуу, эмоциялар жана сезимдер жөнүндөгү билимдердин синтези, б.а. адеп-ахлактык (же, тескерисинче, адеп-ахлаксыз) жүрүм-турум менен байланышкан иш-аракеттердин моралдык тажрыйбасы. Бул үчилтикте ... борбордук звено болуп саналган эмоционалдык компонент. Анткени адеп-ахлактык маданият жөнүндөгү билим, эгерде ал баалуулук катары сезилсе, сиңилет... Эмоционалдык жана моралдык маданияттын өзөгүндө адеп-ахлактык сезимдер турат. Демек, адеп-ахлактык тарбия - бул балада адеп-ахлак жана адеп-ахлаксыздык, жакшылык менен жамандык, жакшылык менен жамандык жөнүндө билимди системалуу түрдө калыптандыруу, адеп-ахлактык баалуулуктардын эмоционалдык тажрыйбасына көмөктөшүү, алар окуучу үчүн инсандык мааниге ээ болот.

Адабияттар:

1. Данилюк А.Я, Кондаков А.М., Тишков В.А.- Концепция духовно-нравственного развития и воспитания личности гражданина России / М.:Просвещение, 2011.
2. Журавлева А. И. Воспитываем профессионала и гражданина. СПО. – 2006.
3. Засухина А. Н. Патриотическое воспитание в ССУЗе. Приложение к ежемесячному теоретическому и научно-методическому журналу “СПО”. – 2005. №3.
4. Мальгин Е. Л. Формирование российской идентичности у студенческой молодежи как основы патриотического воспитания. СПО. – 2008. № 11.
5. Попов В. П. Актуальные вопросы патриотического воспитания студентов. СПО. Приложение к ежемесячному теоретическому и научно-методическому журналу “СПО”. – 2007. №5.
6. Снопко Н. М. Постановка эффективного патриотического воспитания студентов ССУЗов. Новые педагогические исследования. – 2007. № 2.
7. Духовно-нравственное воспитание и гражданское воспитание в школе: Особенности и отношение в учебно-воспитательном процессе / Ж. «Воспитание школьников», № 2 - 2012.
8. <https://happygal.ru/nravstvennoe-vospitanie-v-sovremennyh-usloviyah-kak-pedagogicheskii.html>